

Vergleich von PapOxy 4968 mit Nestle/Aland²⁷

Einleitung

Der neue Papyrus zur Apostelgeschichte, PapOxy 4968, hat das Zeug, die festgefahrenen Fronten zwischen den Vertretern des Standard-Textes¹ und den Vertretern des sogenannten »westlichen« Textes² aufzubrechen, haben wir es hier doch mit einem Textzeugen zu tun, der sich keiner der bisher diskutierten Texttraditionen zuordnen läßt. Das macht den neuen Papyrus für die Textgeschichte der Apostelgeschichte so interessant.³

Deshalb schien es mir sinnvoll, darauf etwas genauer einzugehen.

Die Herausgeber des Papyrus vertreten die Ansicht: „On the evidence presented here and in the commentary, it is hard to see how the bipolar concept of a two-text form of Acts can continue to be maintained. At the very least, the history of the text of Acts will need extensive revision.“⁴

* * *

Zu dem neuen Papyrus teilen uns die Herausgeber in bezug auf Inhalt, Alter und Form der Schrift(en) das Folgende mit: Der Codex begann mit der Apostelgeschichte – was immer daraus zu entnehmen sein mag.⁵ Erhalten sind insgesamt acht Blätter mit zwei Kolumnen pro Seite; letzteres stelle eine Besonderheit dar: „The manuscript is unusual among papyrus codices of the New Testament in having two columns.“⁶ Erhalten sind die folgenden Passagen aus der Apostelgeschichte:⁷

Inhalt des PapOxy 4968

¹ Als Beispiel sei die Ausgabe von Nestle/Aland genannt, die in der 28. Auflage unsern Oxyrhynchus-Papyrus bereits berücksichtigt; zu dieser sowie der von mir benutzten 27. Auflage vgl. unten das Literaturverzeichnis!

² Als klassischer Vertreter sei hier *Albert C. Clark* angeführt.

³ Zu den beiden Überlieferungen der Apostelgeschichte vgl. etwa die Darstellung von *Bruce M. Metzger*, S. 222–236, die aus der Sicht eines Vertreters der herrschenden Lehre geschrieben ist ...

⁴ S. 8.

⁵ „A page number (ρϰβ = 112) on folio 7a (containing 16.27–35) suggests that the codex began with Acts“ (S. 1).

⁶ S. 2. Einige Beispiele für dieses Phänomen gibt es aber doch, vgl. die ebd. zitierten Papyri 4/64/67; 5; 118; 25; 50; 84; 96; 34 und 41 (die Liste ist chronologisch geordnet).

⁷ S. 1. Vgl. dazu im einzelnen den unten abgedruckten Text des Papyrus!

Kapitel 10: 10,32–35; 10,40–45;

Kapitel 11: 11,2–5; 11,30;

Kapitel 12: 12,1–3; 12,5; 12,7–9;

Kapitel 15: 15,29–31; 15,34–36; 15,37; 15,38–41;

Kapitel 16: 16,1–4; 16,13–40;

Kapitel 17: 17,1–10.

Alter: 5. Jh. Bei der »mainhand« handelt es sich um „a relaxed form of Biblical Majuscule that may be assigned to the fifth century.“⁸ „The ink is brownish in colour.“ „The first scribe corrected omission of some letters.“ „There are further alterations in a small hand, in black ink much darker than that of the main text.“

* * *

Die Herausgeber streichen die Bedeutung des neuen Papyrus heraus: „This papyrus is the most significant new addition to the Greek evidence since the publication in 1927 of P. Mich. inv. 1571 ... (Gregory-Aland P³⁸).“⁹

Die beiden Überlieferungen
des Textes der
Apostelgeschichte

„The papyrus contributes substantially to our understanding of the development of the text of Acts.“¹⁰ Die Verfasser gehen auf die beiden Überlieferungen der Apostelgeschichte ein, die des sogenannten Standard-Textes, wie ihn Nestle/Aland bieten, und die sogenannte westliche, wie etwas Albert C. Clark sie zu rekonstruieren versuchte. Was die Ebene der Handschriften angeht, so wird der Standard-Text repräsentiert durch den Codex Vaticanus, B(03), der westliche Text hingegen durch den Codex Bezae Cantabrigiensis, D(05). Schon die Länge der beiden Überlieferungen ist unterschiedlich. So ist der westliche Text nach der zitierten Frau Read-Heimerdinger sechs bis sieben Prozent länger als der Standard-Text.¹¹

* * *

Unser Papyrus bricht die alten Fronten auf: „The papyrus offers a strong challenge to this view, leading rather to the recognition that if a text could exist in one free version, it could exist in many“ (p. 6).

* * *

Tatsache ist, daß unser neuer Papyrus „offers a new free version“ (p. 6). „Although it differs greatly from Codex Vaticanus [B (03)], it also presents a

⁸ Dieses Zitat wie auch die folgenden finden sich sämtlich auf S. 1.

⁹ S. 3.

¹⁰ S. 4.

¹¹ S. 6; in Anm. 1 auf dieser Seite werden auch andere Schätzungen zitiert bis hin zu den 10 %, die Bruce M. Metzger angibt, eine Zahl, die die Verfasser als „inflationary“ bezeichnen.

Zur zitierten Arbeit von Jenny Read-Heimerdinger vgl. das Literaturverzeichnis.

strikingly different version from that found in Codex Bezae [D (05)].“ (ebd.) „Like Codex Bezae (D [05]), it is somewhat longer than Codex Vaticanus (B [03]), and like Codex Bezae (D [05]) its wording often varies from Codex Vaticanus (B [03]).“ (ebd.)

Beispiel in der Einleitung ist
Apg 16,27–30 (Tabelle S. 7!)

Der Vergleich zu Apg 16,27–30 ergibt: „In this short section, Codex Vaticanus [B (03)] contains 60 words, Codex Bezae [D (05)] 71 and P 58. In the complete section comprised by folios 6b, 7 and 8 (16.20 ημῶν – 17.10 εἰς), the papyrus has 531 words, which compares with 523 in Codex Vaticanus [B (03)] and 591 in Codex Bezae [D (05)]. This suggests that the text of P possesses two characteristics that almost balance each other out so far as the length of text is concerned: against expansions similar to those found in Codex Bezae [D (05)] (as in verse 30), may be set a habit of tersely summarizing whole phrases, notably μη ταρασσου in verse 28.“¹²

„On the evidence presented here and in the commentary, it is hard to see how the bipolar concept of a two-text form of Acts can continue to be maintained. At the very least, the history of the text of Acts will need extensive revision.“¹³

* * *

Textvergleich zwischen dem Papyrus Oxyrhynchus Nr. 4968 und dem Text des Novum Testamentum Graece von Nestle-Aland nach der 27. Auflage.

Literatur

Texte und Hilfsmittel

Albert C. Clark: The Acts of the Apostles. A Critical Edition with Introduction and Notes on Selected Passages, Oxford 1933.

Barbara Aland/Kurt Aland: Novum Testamentum Graece, post Eberhard et Erwin Nestle editione vicesima septima revisa communiter ediderunt Barbara et Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger, Stuttgart 1993.

Barbara Aland/Kurt Aland: Novum Testamentum Graece. Begründet von Eberhard und Erwin Nestle. Herausgegeben von Barbara und Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger, 28. revidierte Auflage, herausgegeben vom Institut für Neutestamentliche Textforschung Münster/Westfalen unter der Leitung von Holger Strutwolf, Stuttgart 2012.¹⁴

¹² S. 8.

¹³ Ebd.

¹⁴ Diese Ausgabe wird von mir aus guten Gründen nicht benutzt; ich führe auch den unten gebotenen Vergleich mit PapOxy 4968 anhand der 27. Auflage durch.

Immerhin kann sich die von mir verschmähte 28. Auflage berühen, unsern Papyrus schon berücksichtigt zu haben, er läuft hier unter der Sigle Ψ ²⁷.

D.[avid] C. Parker/S.[tuart] R. Pickering: 4968. Acta Apostolorum 10–12, 15–17, in: D.[avid] Leith/D.[avid] C. Parker/S.[tuart] R. Pickering/Nikolaos Gonis/Myrto Malouta [Hg.]: The Oxyrhynchus Papyri, Band LXXIV, Graeco-Roman Memoirs 95, London 2009, S. 1–45.

Weitere Literatur

Bruce M. Metzger: A Textual Commentary on the Greek New Testament, A Companion Volume to the United Bible Societies' Greek New Testament (Fourth Revised Edition), Stuttgart² 1994.

Jenny Read-Heimerdinger: The Bezan Text of Acts. A Contribution of Discourse Analysis to Textual Criticism, MSSNTS 236, Cambridge/New York 2002.

Josep Rius-Camps and Jenny Read-Heimerdinger: The Message of Acts in Codex Bezae. A Comparison with the Alexandrian Tradition, Volume 1: Acts 1.1–5.42: Jerusalem, JSNT.S 257, London/New York 2004.

Josep Rius-Camps and Jenny Read-Heimerdinger: The Message of Acts in Codex Bezae. A Comparison with the Alexandrian Tradition, Volume 2: Acts 6.1–12.2: From Judaea and Samaria to the Church in Antioch, LNTS 302, London/New York 2006.

Josep Rius-Camps and Jenny Read-Heimerdinger: The Message of Acts in Codex Bezae. A Comparison with the Alexandrian Tradition, Volume 3: Acts 13.1–18.23: The Ends of the Earth. First and Second Phases of the Mission to the Gentiles, LNTS 365, London/New York 2007.

Josep Rius-Camps and Jenny Read-Heimerdinger: The Message of Acts in Codex Bezae. A Comparison with the Alexandrian Tradition, Volume 4: Acts 18.24–28.31: Rome. Via Ephesus and Jerusalem, LNTS 415, London/New York 2009.

§ 36 *Der Hauptmann Cornelius II (10,23b–33)*

μέ[νος λαλήσει] σοι·

32

[ἔξαιτης] οὖν [ἔπεμψα] πρὸ[ς σέ, παρα]καλ[ῶν ἐλθεῖν] πρὸ[ς ἡμᾶς καὶ] σὺ 33
 κα[λῶς ἐποί]ησα[ς ἐν τάχει]. καὶ ν[ῦν ἰδοὺ] πάν[τες ἡμεῖς] ἐνώ[πιον σοῦ]
 ἀκοῦ[σα]· τὰ [προσ]τετα[γμ]ένα σο[ι] ἀπὸ τ[οῦ] θ(εο)ῦ·

§ 36 *Der Hauptmann Cornelius II (10,23b–33)*

- 23 τῆ δὲ ἐπαύριον ἀναστὰς ἐξῆλθεν σὺν αὐτοῖς καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν
ἀπὸ Ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ.
- 24 τῆ δὲ ἐπαύριον εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καισάρειαν. ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προσδοκῶν
αὐτοῦς συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους.
- 25 ὡς δὲ ἐγένετο τοῦ εἰσελθεῖν τὸν Πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορνήλιος 5
πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκύνησεν.
- 26 ὁ δὲ Πέτρος ἤγειρεν αὐτὸν λέγων· ἀνάστηθι· καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι.
27 καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθεν καὶ εὗρίσκει συνελθυθότας πολλούς,
28 ἔφη τε πρὸς αὐτούς· ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ
κολλαῖσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἄλλοφύλῳ· κάμοι ὁ θεὸς ἔδειξεν μηδένᾳ κοινὸν
ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον· 10
- 29 διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μεταπεμφθεῖς. πυνθάνομαι οὖν τίνι λόγῳ με-
τεπέμψασθέ με;
- 30 καὶ ὁ Κορνήλιος ἔφη· ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην τὴν
ἐνάτην προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν 15
ἐσθῆτι λαμπρᾷ
- 31 καὶ φησίν· Κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχὴ καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου
ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
- 32 πέμψον οὖν εἰς Ἰόππην καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος,
οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν. 20
- 33 ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρὸς σέ, σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν
οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστε-
ταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ κυρίου.

§ 37 *Der Hauptmann Cornelius III (10,34–48)*

5 ἀπ[ο]κριθ[εῖς δ]ὲ Πέτρος εἶπεν· ἐπ’ ἀλη[θείας] καταλα[μβάνο]μαι ὅτι [οὐκ 34
 ἔ]στιν προ[σωπο]λήμπτη[ς ὁ θ(ε)ός],
 ἀλλὰ ἐν [παντί] 35

[ca. 12]

[ca. 12]

10 [ca. 6] ἡμέρα [καὶ ἐποι]ήσεν [ἐμφανῆ] γενέ[σθαι], 40
 [οὐ π]αντὶ [τῷ κοσμ]ῷ· ἀλλὰ [τοῖς προ]κεχει[ροτονη]μένοις [ὑπὸ τοῦ] θ(ε- 41
 ο)ῦ· ἡ[μῖν, οἷ]τινες [συνεφά]γομεν· καὶ συ[νε]πίομεν α[ὐτ]ῷ· καὶ συν[ανε]σ-
 τρά[φημεν α]ὐτῷ [μετὰ τ]ὸ ἀνα[στήναι] αὐτόν [ἐκ νε]κρῶν μετὰ [ἡμέρα]ς 42
 καὶ ἐνε[τείλατ]ο [ἡ]μῖν [κηρύξαι] καὶ δια[μαρτύ]ρασθαι τ[ῷ λαῷ] ὅτι οὗτος 42
 15 ἔ[στιν ὁ ὠρισμέ]νος τῆ βουλή καὶ π[ρογνώσει] τοῦ θ(εο)ῦ κ[ριτῆς ζώντων]
 καὶ νεκρῶν].
 [οἱ] π[ροφη]ται μαρτ[υροῦσιν] ἅφε[σιν] ἁμαρτιῶν] λαβεῖν διὰ τοῦ] ὀ[νόμα]- 43
 τος αὐ]τοῦ πάντα τὸν π[ιστε]ύοντα· εἰ[ς αὐτόν].
 [ἔτι] λα[λοῦντος] τοῦ Π[έτρου] ταῦτα τὸ π[νευμ]α τὸ ἅγιον ἐπέπ[ε]σεν ἐπὶ 44
 20 πάντας] αὐ[τοῦς].
 [καὶ ἐξέ]στ[ησαν] οἱ ἐκ π[εριτομῆς] π[ιστ]οῖ ὅσοι συν]ῆλ[θον τῷ Πέτ]ρω,
 ὅτι καὶ ἐπὶ] 45

§ 37 Der Hauptmann Cornelius III (10,34-48)

- 34 ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ στόμα εἶπεν· ἐπ’ ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ
 ἔστιν προσωπολήπτῃς ὁ θεός, 25
- 35 ἀλλ’ ἐν παντὶ ἔθνηι ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκ-
 τὸς αὐτῷ ἔστιν.
- 36 τὸν λόγον [ὄν] ἀπέστειλεν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτός ἐστιν πάντων κύριος,
- 37 ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ’ ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ 30
 τῆς Γαλιλαίας μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης,
- 38 Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέθ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ
 δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευο-
 μένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ’ αὐτοῦ.
- 39 καὶ ἡμεῖς μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἐν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ 35
 Ἰερουσαλήμ. ὃν καὶ ἀνεῖλαν κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου,
- 40 τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρεν [ἐν] τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσ-
 θαι,
- 41 οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσιν τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ,
 ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν 40
 ἐκ νεκρῶν·
- 42 καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι οὗτός ἐστιν
 ὁ ὠρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτῆς ζώντων καὶ νεκρῶν.
- 43 τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ
 ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν. 45
- 44 ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα ἐπέπεσεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
 ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον.
- 45 καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθαν τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ
 τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐκκέχυται·
- 46 ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε 50
 ἀπεκρίθη Πέτρος·
- 47 μήτι τὸ ὕδωρ δύναται κωλύσαι τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον ὡς καὶ ἡμεῖς;
- 48 προσέταξεν δὲ αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ βαπτισθῆναι. τότε
 ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς. 55

§ 38 Die Apostel und die Heidenmission (II,1–18)

[ποιούμενο]ς [διὰ τῶν χωρ]ῶν [διδάσκων α]ὐτοὺς [ὅς καὶ κατήντ]η[σεν] 2
 εἰς Ἱερ]οσό[λυμα καὶ ἀπή]γ[γειλεν αὐτ]οῖς [τὴν χάριν τ]οῦ [θ(εο)ῦ οἱ ἐκ
 25 περιτ]ο[μῆς ὄντες ἀδ]ελ[φοὶ διεκρίνο]ν[το πρὸς αὐτό]ν.
 [λέγοντες ὅτ]ι [εἰσελθῶν πρ]ὸς [ἄνδρας ἀκρο]βυ[στίαν ἔχον]τας [συνέφα- 3
 γες] με[τὰ αὐτῶν].
 [ἀ]πο[κριθεὶς δὲ] ὁ Πέ[τρος εἶπεν] αὐ[τοῖς]. 4
 [ἐγὼ ἤμ]ην [ἐν Ἰόππη κ(αὶ) εἰ]ῶν [ἐν ἐκστάσ]ει. 5

§ 38 Die Apostel und die Heidenmission (II,1-18)

- 1 ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ὅτι
καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.
- 2 ὅτε δὲ ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱερουσαλήμ, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περι-
τομῆς
- 3 λέγοντες ὅτι εἰσῆλθες πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας καὶ συνέφαγες 60
αὐτοῖς.
- 4 ἀρξάμενος δὲ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς λέγων·
- 5 ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππη προσευχόμενος καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὄραμα,
καταβαῖνον σκευὸς τι ὡς ὀθόνην μεγάλην τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρι ἐμοῦ. 65
- 6 εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία
καὶ τὰ ἔρπετά καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.
- 7 ἤκουσα δὲ καὶ φωνῆς λεγούσης μοι· ἀναστάς, Πέτρε, θύσον καὶ φάγε.
- 8 εἶπον δέ· μηδαμῶς, κύριε, ὅτι κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ
στόμα μου. 70
- 9 ἀπεκρίθη δὲ φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισεν, σὺ
μὴ κοίνου.
- 10 τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ ἀνεσπάσθη πάλιν ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν.
- 11 καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ἧ ἡμην, ἀπεσ-
ταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρὸς με. 75
- 12 εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμά μοι συνελθεῖν αὐτοῖς μηδὲν διακρίναντα. ἦλθον δὲ σὺν
ἐμοὶ καὶ οἱ ἕξ ἀδελφοὶ οὗτοι καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός.
- 13 ἀπήγγειλεν δὲ ἡμῖν πῶς εἶδεν τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ
εἰπόντα· ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον
Πέτρον, 80
- 14 ὃς λαλήσει ῥήματα πρὸς σὲ ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου.
- 15 ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν ἐπέπεσεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς
ὡσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ.
- 16 ἐμνήσθη δὲ τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου ὡς ἔλεγεν· Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν
ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ. 85
- 17 εἰ οὖν τὴν ἴσῃν δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ
τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἐγὼ τίς ἡμην δυνατὸς κωλύσαι τὸν θεόν;
- 18 ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἠσύχασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν λέγοντες· ἄρα καὶ

§ 40 Eine Hungersnot wird prophezeit (II,27–30)

30 Βαρ[ναβᾶ καὶ Σαύ]λου

30

§ 41 Die Urgemeinde wird verfolgt (I2,1–25)

[κατ' ἐκείνον] δὲ τ[ὸν καιρὸν] ἐπέ[βαλεν τὰς] χει[ράς] Ἡρώδης] ὁ βα[σιλεὺς] 1
 κα]κῶ[σαι τινας] τῶν [ἀπὸ τῆς] ἐκκ[λησίας ἐν τῇ] Ἰου[δαίᾳ].
 [καὶ ἀν]εἴλε[ν Ἰάκωβον] τὸν [ἀδελφὸν] Ἰω[άννου ἐν] μα[χαίρᾳ]. 2
 [καὶ] ἰδὼ[ν ὅτι ἄρε]στὸ[ν τοῖς Ἰου]δαίο[ις, ἢ ἐπιχει]ρησ[αὶ αὐτοῦ] ἐπὶ τ[ού]ς 3
 35 πιστοῦς ἠθέ[λησεν] καὶ τὸν [Πέ]τρον [προσ]λ[άβεσθαι] ἡ[σᾶν] [δ]ὲ ἡμέραι

[ἐν τῇ φυ]λ[ακῇ] προσευχῇ] δὲ [ἦν ἐν ἐκτένεια] γε[ινομένη] πρὸς] τὸ[ν] 5
 θ[εὸν] περὶ αὐτοῦ] ὑπ[ὸ τῆς ἐκκλησίας].

[ἐπέστη τ]ῷ [Πέτρῳ] καὶ τὸ [φῶς ἔλα]μψεν [ἐπ' αὐτοῦ] ἐν [τῷ οἰκῆμ]ατι 7
 [νύξας δὲ] τῆν [πλευρὰν α]ὐτοῦ [ἤγειρεν] λέγων· [ἀνάστα ἐ]ν τά[χει]. καὶ
 40 ἰδ[ού] αἱ ἀ[λύσεις ἐ]κ τῶν [χειρῶν αὐ]τοῦ [ἐξέπεσα]ν
 εἶ[πεν δὲ ὁ] ἄγγε[λος τῷ Πέτρῳ]· [ζῶσαι] καὶ ὑπό[δησαι τὰ] ὑπο[δήματά] 8
 σ]ου· καὶ [περιβαλ]οῦ τ[ὸ ἱμάτιόν] σου· [καὶ λαβό]μενος [τὸν Πέτρον]

33 ἀνεῖλεν] *prima manu*; ἀνεῖλεν *secunda manu*. 35 προλάβεσθαι] *prima manu*; προσουλλάβεσθαι *secunda manu*.

τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν εἰς ζωὴν ἔδωκεν.

§ 40 Eine Hungersnot wird prophezeit (11,27–30)

- 27 ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ Ἱεροσολύμων προφήται εἰς Ἀντι- 90
όχειαν.
28 ἀναστάς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι Ἄγαβος ἐσήμανεν διὰ τοῦ πνεύματος
λιμὸν μεγάλην μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ’ ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἣτις ἐγένετο ἐπὶ
Κλαυδίου.
29 τῶν δὲ μαθητῶν, καθὼς εὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν 95
πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς·
30 ὃ καὶ ἐποίησαν ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς Βαρναβᾶ
καὶ Σαύλου.

§ 41 Die Urgemeinde wird verfolgt (12,1–25)

- 1 κατ’ ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶ-
σαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. 100
2 ἀνεῖλεν δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρη.
3 ἰδὼν δὲ ὅτι ἀρεστόν ἐστιν τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον,
– ἦσαν δὲ [αἱ] ἡμέραι τῶν ἄζύμων –
4 ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν παραδοὺς τέσσαρσιν τετραδίοις στρα-
τιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ 105
λαῷ.
5 ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενωῶς γινομένη
ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν περὶ αὐτοῦ.
6 ὅτε δὲ ἤμελλεν προαγαγεῖν αὐτόν ὁ Ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος
κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν δεδεμένος ἀλύσειν δυσὶν φύλακές τε 110
πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακὴν.
7 καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας
δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου ἤγειρεν αὐτόν λέγων· ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ
ἐξέπεσαν αὐτοῦ αἱ ἀλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν.
8 εἶπεν δὲ ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν· ζῶσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. 115
ἐποίησεν δὲ οὕτως, καὶ λέγει αὐτῷ· περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ ἀκολούθει

προ[ήγαγεν ἔ]ξω εἶπων [ἀκ]ολούθει μ[οι].
 [ό] δὲ Πέτρος ἠ[κο]λούθει μὴ [εἰ]δῶσει ἄλη[θε]ς ἐστι.

9

§ 48 Die Versammlung in Jerusalem (15,1–35)

45 .[] δ[ιατηροῦν]τες [ἑαυτοὺς εἰς] πρά[ξετε]. 29

[ἐν ὁ]λίγαις [δὲ ἡμέ]ραις ο[] δε[] εἰς Ἀν[τιόχειαν], καὶ συν[α- 30
 γαγόν]τες τὸ [πλῆθος ἐπ]έδωκ[αν τὰ γράμ]ματα.

ο[].....[] 31

[]..[] αὐτ]οῦ μό[νος δὲ] Ἰουδα[σ] ἐπο[ρεύ]θη. 34

50 ὁ δὲ Παῦ[λο]ς καὶ Βαρνα[βᾶ]ς διέτριβον [ἐν] Ἀντιοχείᾳ [διδ]άσκο[ντες 35
 [κα]ὶ εὐαγγελιζόμε]νοι μετὰ καὶ [ἐτ]έρων πολλῶν [τὸ]ν λόγον τοῦ [κ(υ-
 ρίου)].

μοι.

- 9 καὶ ἐξεληθὼν ἠκολούθει καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθὲς ἐστὶν τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου· ἐδόκει δὲ ὄραμα βλέπειν.

§ 48 Die Versammlung in Jerusalem (15,1–35)

- 22 τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρναβᾶ, Ἰούδαν τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, 120
- 23 γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν· οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν. 125
- 24 ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν [ἐξεληθόντες] ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν οἷς οὐ διεστειλάμεθα,
- 25 ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν ἐκλεξαμένοις ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρναβᾶ καὶ Παύλῳ, 130
- 26 ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
- 27 ἀπεστάλακαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σίλαν καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά.
- 28 ἔδοξεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βᾶρος πλὴν τούτων τῶν ἐπάναγκες, 135
- 29 ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτῶν καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε. ἔρρωσθε.
- 30 οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες κατήλθον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολὴν. 140
- 31 ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει.
- 32 Ἰούδας τε καὶ Σίλας καὶ αὐτοὶ προφήται ὄντες διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἐπεστήριξαν,
- 33 ποιήσαντες δὲ χρόνον ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτούς. 145
- 35 Παῦλος δὲ καὶ Βαρναβᾶς διέτριβον ἐν Ἀντιοχείᾳ διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἐτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου.

§ 49 *Ein verunglückter Start (15,36–41)*

	εἶπεν δέ·	36
	[]..[Μᾶρ]κον·	37
55	Πα[ύλος] δὲ οὐκ ἠβο[ύλε]το λέγων [τὸν] ἀποστ[ατήσ]α[ν]τα ἀπὸ Παμ[φυ]- λίας καὶ μὴ [συν]ελθ[ό]ντα εἰ[ς τὸ] ἔργ[ο]ν ἐφ' ὃ [ἐ]πέμπε[θησα]ν τούτον μὴ [συν]εῖναι αὐτοῖ[ς]. ἐκ τουτοῦ []	38 39
	[ὑπὸ τῶν ἀδελ]φῶν	40
60	[διήρχετο δὲ] Συρο[φοινίκη]ν ἐπι[στηρίξ]ων τὰς [ἐκκλη]σίας πα[ραδιδο]υς τὰς [ἐντολ]ᾶς φυλάσ[σειν τ]ῶν ἀπο[στολῶ]ν καὶ τῶν [πρεσβ]υτέρων.	41

§ 50 *Timotheus und die alten Stätten (16,1–5)*

	[διέ]λθ[ω]ν δὲ τ[ᾶ] νόματ[ι Τιμόθεος] υἱὸς Ἰο[υδαίας] πιστῆς [π(ατρὸς) δὲ] 1 Ἑλλήν[ος].	
	ὃς ἐμαρτ[υρεῖτο] περὶ τ[ῶν ἐν Λύ]στ[ρο]ν καὶ Ἰκο[νί]ω μ[αθητῶν]. 2	
65	τοῦτο[ν] ἠθέλη[σεν] Π[αῦλος συν]εξελεθ[εῖν αὐτῶ], καὶ λαβ[ῶν πε]ρ[ὶ]έτε[μεν] 3 αὐτὸν διὰ το[ῦς] Ἰουδαί[ου]ς τ[οὺς ὄντας] ἐν τῷ τ[όπῳ].	
	[δι]ερχόμ[ενοι δὲ] τὰς πό[λεις ἐκ]ή[ρουσ]σιν μετὰ παρ[ορησίας τὸν] κ(ύριο)ν 4 [Ι(ησοῦ)ν Χ(ριστὸ)ν ἅμα παρ]αδίδοντες κ(αὶ)] τὰς ἐ[ντολὰς] τῶν [ἀποσ- τόλων] καὶ π[ρεσβυτε]	

§ 49 *Ein verunglückter Start (15,36–41)*

- 36 μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας εἶπεν πρὸς Βαρναβᾶν Παῦλος· ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς κατὰ πόλιν πᾶσαν ἐν αἷς κατηγορεῖλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου πῶς ἔχουσιν. 150
- 37 Βαρναβᾶς δὲ ἐβούλετο συμπαραλαβεῖν καὶ τὸν Ἰωάννην τὸν καλούμενον Μᾶρκον·
- 38 Παῦλος δὲ ἤξιου, τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον μὴ συμπαραλαμβάνειν τοῦτον.
- 39 ἐγένετο δὲ παροξυσμὸς ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τὸν τε 155 Βαρναβᾶν παραλαβόντα τὸν Μᾶρκον ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον,
- 40 Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος Σίλαν ἐξῆλθεν παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ κυρίου ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν.
- 41 διήρχετο δὲ τὴν Συρίαν καὶ [τὴν] Κιλικίαν ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.

§ 50 *Timotheus und die alten Stätten (16,1–5)*

- 1 κατήγησεν δὲ [καὶ] εἰς Δέρβην καὶ εἰς Λύστραν. καὶ ἰδοὺ μαθητῆς τις ἦν 160 ἐκεῖ ὀνόματι Τιμόθεος, υἱὸς γυναικὸς Ἰουδαίας πιστῆς, πατὴρ δὲ Ἕλληνας, ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις καὶ Ἰκονίῳ ἀδελφῶν.
- 2 τοῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ἤδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι Ἕλληνας ὑπῆρχεν. 165
- 3 ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδοσαν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις.
- 4 αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν.

§ 52 Philippi (16,11–40)

- 70 [ευχη ε]ἶναι· κ(αί) κα[θίσαν]τες συν[ελαλο]ῦν ταῖς [συνελ]ηλυθυί[αις γυ]- 13
 ναιξίν.
- [καὶ ἦν τι]ς γυνή [σεβομ]ένη τὸν [θ(εὸ)ν ὀνό]ματ[ι] Λυ[δία, πο]ρφυρό[πω- 14
 λισ] Θυγατήρ[ων...].ς· ἧς ὁ [κ(ύριο)ς διή]νοιξεν [τὴν κα]ρδίαν [ἵνα πιστ]εύ-
 ση [τοῖς λεγ]ομέ[νοις ὑ]πὸ τοῦ [Παύλου].
- 75 ἧτις [ἐβαπτί]σθη· κ(αί)[ca. 8].πα[ca. 8]... [ca. 7]· πα[ρεκάλε]σεν λέγουσα εἰ 15
 κερ[εῖ]κατέ με π[ιστ]ήν [εἶναι, ε]ἰσελθόντες μένετε εἰς τὸν οἶκόν μου· καὶ
 παρεβιάσατο ἡμᾶς.
- [π]ορευομένων [δ]ὲ ἡμῶν ἐν τῇ προσευχῇ παιδίσκη [[ἦ]τις [ἔ]χουσα πν(εῦ- 16
 μ)α πύ[...]] [θ]ωνος, ἧτις πολ[λ]ήν ἐργασ[ι]αν παρεῖχεν τοῖς κυρίοις διὰ
 80 τούτου μαντευομένη.
 κατακολοῦθο[υ]σα α[ύ]τ[η] πολ[λ]ὰ ἡμῶν ἔ[κρα]ζεν λέ[γου]σα· οὗτοι οἱ 17
 δοῦλο[ι] τ[ο]ῦ ὑ[ψ]ίστ[ο]υ εἰσίν. [οἷ]τινες καταγ[γέ]λλουσιν {η}ύμ[ιν] ὁδὸν
 σωτηρίας.
 κ(αί) τοῦτο ἐποιεῖ ἡμέραις ἰκαναῖς. ἐπ[ισ]τρέψ[ας δὲ] ὁ Πα[ύ]λος 18
 85 τ[ῶ] πν(εῦματ)ι καὶ [δ]ιαπο[νη][θεις] εἶπε[ν] πα[ρ]αγγέλλω [σοι] ἐ[ν τ]ῶ
 ὀνό[μα]τι [Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστο)ῦ ἔ]ξε[λθε] ἔξ [αὐτῆ]ς·
 [ὡς δὲ εἶ]δο[ν] οἱ κύριο[ι] αὐ[τῆ]ς ὅτι ἐξ[ῆλ]θεν [ca. 8] αδ. [ca. 8] τῆς [ἐργα- 19
 σίας] ῥ[...], ἧς [εἶχαν δι]’ αὐτῆς [ἐ]πιλαβόμε[ν]οι τὸν Παῦλον
 [κ]αὶ Σίλα[ν] ἤγα[γο]ν εἰς τὴν ἀγορ[άν].
- 90 καὶ ἐνεφάν[ισ]αν το[ῖ]ς στρα[τη]γοῖς λέγο[ν]τες ὅτι οἱ ἄν[(θρωπ)οι] οὗτοι 20
 ταρα[σ]σοῦσι[ν] [ἡ]μῶν τὴν πό[λιν], Ἰουδα[ῖ]οι ὑ[πά]ρχοντ[ες].
 κ[α]ὶ [κα]ταγγέλλου[σιν] [ἔθ]η ἃ οὐ[κ ἡ]μῖν [ἔ]ξε[στι]ν [παρ]αδέ[ξα]σθα[ι 21
 οὐτε] ποι[εῖν] Ἰω[μαί]οις ὑ[παρ]χοῦσιν].
- [κα]ὶ π[ο]λλὸς ὄ[χλο]ς ἐπέ[στη] κ[ατ’] αὐτ[ῶ]ν ἐπικράζο[ν]τες [τότε οἱ σ]τρα- 22
 95 [τηγοὶ τὰ ἱμάτ]ι[α περιή]ξαντες ἐ[κέλ]εῦ[ον ῥ]αβδ[ι]ζειν·
 κα[ὶ] π[ο]λλὰς ἐπι[θέ]ντ[ες] πληγὰς [ἔβ]αλο[ν] εἰς φυλ[α]κὴν παρηγ[γε]ίλαν- 23
 τες τῶ δ[ε]σμ[ο]φύλακι ἀ[σφ]αλῶ[ς] τηρεῖν.

70 καὶ] *additus est supra lineam.* 78 παιδίσκη] *secunda manu.* 79 πύθωνος] *secunda manu.*82 {η}ύμ[ιν] ὁμῖν *prima manu*; ἡμῖν *secunda manu.*

§ 52 Philippi (16,11-40)

- 11 ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ Τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῇ δὲ ἐπι- 170
 ούση εἰς Νέαν Πόλιν
- 12 κακείθεν εἰς Φιλίππους, ἣτις ἐστὶν πρώτης μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλις,
 κολωνία. ἤμεν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διατριβόντες ἡμέρας τινάς.
- 13 τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πύλης παρὰ ποταμὸν οὗ
 ἐνομιζόμεν προσευχὴν εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις 175
 γυναῖξιν.
- 14 καὶ τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία, πορφυρόπωλις πόλεως Θυατείρων σεβομένη τὸν
 θεόν, ἤκουεν, ἣς ὁ κύριος διήνοιξεν τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις
 ὑπὸ τοῦ Παύλου.
- 15 ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσεν λέγουσα· εἰ κεκρίκατέ με 180
 πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μένετε· καὶ παρεβιά-
 σατο ἡμᾶς.
- 16 ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς τὴν προσευχὴν παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν
 πνεῦμα πύθωνα ὑπαντήσαι ἡμῖν, ἣτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχεν τοῖς κυρίοις
 αὐτῆς μαντευομένη. 185
- 17 αὕτη κατακολουθοῦσα τῷ Παύλῳ καὶ ἡμῖν ἔκραζεν λέγουσα· οὗτοι οἱ ἄν-
 θρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ὑμῖν
 ὁδὸν σωτηρίας.
- 18 τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας
 τῷ πνεύματι εἶπεν· παραγγέλλω σοι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ’ 190
 αὐτῆς· καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ.
- 19 ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπι-
 λαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς
 ἄρχοντας
- 20 καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπαν· οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκ- 195
 ταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν, Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες,
- 21 καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν
 Ῥωμαίοις οὐδὲν.
- 22 καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ’ αὐτῶν καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρήξαντες αὐτῶν
 τὰ ἱμάτια ἐκέλευον ῥαβδίσειν, 200
- 23 πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς ἔβαλον εἰς φυλακὴν παραγγείλαντες τῷ
 δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς.

- [ὁ] δὲ δεσμοφύ[λα]ξ παρ[α]λαβ[ὼν α]ὐτοὺς ἔβαλεν εἰς τὴν φυλακὴν τὴν 24
 ἐσωτέρω· καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο [εἰ]ς ξύλον.
- 100 κατ[ὰ δ]ὲ μέσην νύκτα ὁ Παῦλος καὶ Σίλεας π[ρ]οσευ[χό]μενο[ι] ὕμνο[υν] 25
 τὸν θεόν· ἐπη[χρο]ῶντο δὲ αὐ[τῶ]ν οἱ δεσμώτα[ι].
 [κ]α[ὶ] ἐξαπ[ί]νης [ἐγ]ένετο σισμ[ὸ]ς μέγ[α]ς· κα[ὶ] ἐσ[α]λ[ε]ύθη [τὰ θεμ]έλια 26
 π[άντα κ]αὶ ἤνε[ώχ]θησ[αν] αἱ θύ[ραι] πᾶσαι· καὶ π[ά]ντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη
- ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἰδὼν ἀνεωγμένας τὰς θύρας πάσας 27
 105 [σ]πασάμενος μάχ[αι]ραν ἠθέλησε[ν] ἑαυτὸν κατακ[.]σαι νομίζων ἐκπεφευ- 28
 γέναι τοὺς δεσμίους.
 ἐφώνησεν δὲ αὐτὸν Παῦλος λέγων· μὴ ταράσσοι· ἅπαντες γὰρ ἐσμεν ἐνθάδε.
- φῶτα δὲ αἰτήσας εἰσεπήδησεν καὶ ἔντρομος ὑπάρχων ἐπιπέσων τῷ Παύλῳ 29
 καὶ Σίλεα
- 110 προαγῶν αὐτοὺς ἔξω τοὺς λοιποὺς ἠσφαλίσας προέλθων ἔφη κύριοι, τί με 30
 δεῖ ποιεῖν [ἔ]να σωθῶ;
 οἱ δὲ ἐ[ἔ]πον [αὐ]τῷ· πιστευσ[ο]ν ἐπὶ τὸν κ[ύριον] Ἰ[ησοῦ]ν κ[αὶ] [σ]ωθῆ[σ]η 31
 σ[ὺ] κ[αὶ] ὁ οἶκός σου·
 κ[αὶ] ἐλάλησαν αὐτοῖς τὸν [λ]όγον τοῦ κ[ύριου]. 32
- 115 [κα]ὶ ἐκείνη τῇ [ῶ]ρα παραλαβόντες αὐτοὺς ἔλουσιν ἀπὸ τῶν πληγῶν καὶ 33
 ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ πάντες οἱ παρ' αὐτοῦ·
 καὶ [ἀ]ναγάγοντες [α]ὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον παρέθηκαν τράπεζαν καὶ ἡγαλ- 34
 λίατο πανοικεῖ πεπιστευκῶς ἐπὶ τὸν θεόν.
- γενομένης δὲ ἡμέρας συνήλθο[ν] οἱ στρατηγοὶ ἐπ[ὶ τ]ὸ αὐτὸ εἰς τὴν ἀγορά[ν] 35
 120 καὶ [ἀν]αμνησθέντες το[ῦ] γενομένου σεισμοῦ ἐφοβήθησ[α]ν κ[αὶ] ἀποστέλ- 36
 [λο]υσιν τοὺς ῥαβδούχους λέγοντες τῷ δεσμοφύλακι· ἀπόλυσον τοὺς ἀν[θρώ-
 π]ους οὓς ἐχθὲς παρέλαβες.
 [εἰ]σελθὼν δὲ ὁ δεσμοφύλαξ ἀπ[ή]γγειλεν αὐτοῖς ὅτι ἀπεστάλαξαισιν οἱ στρα- 36
 τηγοὶ ἀπολυθῆναι ὑμᾶς· ἀπολυθῆτε.
- 125 ὁ δὲ Παῦλος πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· ἀκαταιτιάστους δεῖραν[τ]ες ἡμᾶς δημο[σ]ία 37
 ἔβαλον εἰς τὴν φυλακὴν ὑ[π]άρχοντας Ῥωμαίους· καὶ νῦν λάθρα ἐκβάλλου-
 σιν ἡμᾶς· ἐλθόντες οὖν αὐτοὶ ἐπαγαγέτωσαν ἡμᾶς.
 ἀπήγγειλαν δὲ οἱ ῥαβδούχοι τὰ ῥηθέντα ὑπὸ τοῦ Παύλου τοῖς στρατηγοῖς, 38
 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐφοβήθησαν ὅτι Ῥωμαίους αὐτοὺς ἀπεκαλοῦν·

110 προαγῶν] *prima manu*; προαγαγῶν *secunda manu*. 129 Ῥωμαίους] *secunda manu*; Ῥωμαῖος *prima manu*.

- 24 ὃς παραγγελίαν τοιαύτην λαβὼν ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν
καὶ τοὺς πόδας ἠσφαλίσατο αὐτῶν εἰς τὸ ξύλον.
- 25 κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν, 205
ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμοι.
- 26 ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμο-
τηρίου· ἠνεώχθησαν δὲ παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι καὶ πάντων τὰ δεσμὰ
ἀνέθη.
- 27 ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἰδὼν ἀνεωγμένας τὰς θύρας τῆς 210
φυλακῆς, σπασάμενος [τὴν] μάχαιραν ἤμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν νομίζων
ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους.
- 28 ἐφώνησεν δὲ μεγάλη φωνῇ [ὁ] Παῦλος λέγων· μηδὲν πράξις σεαυτῷ κακόν,
ἅπαντες γὰρ ἐσμεν ἐνθάδε.
- 29 αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησεν καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσεν τῷ Παύ- 215
λῳ καὶ [τῷ] Σίλᾳ
- 30 καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω ἔφη· κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;
- 31 οἱ δὲ εἶπαν· πιστεύσον ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός
σου.
- 32 καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου σὺν πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 220
33 καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν
πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα.
- 34 ἀναγαγὼν τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον παρέθηκεν τράπεζαν καὶ ἠγαλλιάσατο
πανοικεῖ πεπιστευκῶς τῷ θεῷ.
- 35 ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους λέγοντες· 225
ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους.
- 36 ἀπήγγειλεν δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους [τούτους] πρὸς τὸν Παῦλον ὅτι
ἀπέσταλκαν οἱ στρατηγοὶ ἵνα ἀπολυθῆτε· νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν
εἰρήνῃ.
- 37 ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς· δεῖραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους, 230
ἀνθρώπους Ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλαν εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς
ἐκβάλλουσιν; οὐ γὰρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν.
- 38 ἀπήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδούχοι τὰ ῥήματα ταῦτα. ἐφοβήθησαν
δὲ ἀκούσαντες ὅτι Ῥωμαῖοί εἰσιν,

130 παραγενόμενοι τε μετὰ ἱκανῶν φίλων ἐπὶ τὴν φυλακὴν παρεκάλε[σ]αν αὐ- 39
 τοὺς ἐξέλθειν· εἶποντες ἡγνοήσαμεν τὰ χ[α]θ' ὑμᾶς ὅτι ἔ[στε] ἄνδρες δι-
 κά[ιοι] ἐκ ταύτης δὲ πόλεως ἐχ[έλ]θετε μ[ή]π[οτε] ἐπιστ[ρ]ο[φ]ῶ[σιν] πάλιν
 οἱ ἐπικράζοντες καθ' ὑμῶν·
 ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον εἰς τὴν Λυδίαν· καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδ[ε]λφούς διή- 40
 135 [γ]ησαν τὸ ὅσα ἐποίησεν κ(ύριος) αυτοῖς· καὶ πα[ρ]εκαλέσαντες αὐτοὺς
 ἐξέησαν.

§ 53 Thessaloniki (17,1–9)

καὶ κατη[η]λθον εἰς Ἀπολλωνίδα· ἐκεῖθεν δὲ εἰς [θ]εσσα[λο]νίκην· 1
 κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς Παῦλος εἰσηλθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ 2
 σάββατα τρία δια[λεγο]μενος αὐτοῖς ἐκ τῶν γραφῶν,
 140 καὶ διανοίγων καὶ παρατιθέ[μενος] ὅτι τὸν χ(ριστὸν) ἔδ[ει] π[ρα]θεῖν καὶ 3
 ἀ[να]στῆναι καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν χ(ριστός) Ἰ(ησοῦ)ς ὃν ἐγὼ κατ[α]γγέλλω
 ὑμῖν].
 καί τινες αὐτῶν ἐ[πείσθησαν] κ(αὶ) π[ροσεκληρώ]θησαν τῇ διδα[χ]ῇ πολ- 4
 λοι τῶν σεβομένων· Ἐ[λ]λ[ήνων] πλῆθ[ος] πολὺ [καὶ] γυναῖκες τῶν πρώτων
 145 ο[υ]κ ὀλίγαι.
 οἱ δὲ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι συν[στρέψαντες] τ[ι]νας ἀνδρ[ας] τ[ῶν] ἀγο- 5
 ραίων [πολ]λοὺς ἐθο[ρ]ύβο[υν] τὴν πόλιν καὶ ἐπιστάντες τῇ οἰκ[ί]α Ἰάσονος
 ἐζ[ήτ]ουν αὐτ[οὺς] [ἐξαγαγεῖν εἰς] [τὸν δῆμον].
 [μ]ὴ [εὐρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον] Ἰάσωνα καὶ τινὰς ἀδ[ελφ]οὺς ἐπὶ τοὺς 6
 150 πολιτάρχας βοῶν[τες] καὶ λέγον[τες] ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀ[να]στατοῦντες
 οὗτοί εἰσιν καὶ ἐνθάδε πάρεσιν·
 [οὗ]ς ὑποδε[δ]έκ[α]τος ὁ Ἰάσων· [καὶ] οὗτοι πάντες [ἀ]πέναντι τῶν [δ]ογ- 7
 μάτων Κα[ίσα]ρος πράσσουσιν [ὡ]ς βα[σι]λέα λέγοντες τινὰ ποτε Ἰ(ησοῦ)ν.
 ἐνέπλησάν τε θυμοῦ τοὺς πολιτάρχας καὶ τὸν ὄχλον ἀκούοντας ταῦτα· 8
 155 οἱ μὲν οὖν π[ολι]τάρχαι ἱκανὸν λαβόντες παρὰ τοῦ Ἰάσονο[ς] καὶ τῶν 9
 λοιπῶ[ν] ἀπέλυσαν.

135 παρεκαλέσαντες] *prima manu*; παρεκαλέσαντες *secunda manu*. 145 ὀλίγαι] *secunda ma-*
nu; ὀλίαι *prima manu* 153 πράσσουσιν] *secunda manu*; πράσσο *prima manu*.

- 39 καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς καὶ ἐξαγαγόντες ἡρώτων ἀπελθεῖν ἀπὸ τῆς πόλεως. 235
- 40 ἐξελθόντες δὲ ἀπὸ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν Λυδίαν καὶ ἰδόντες παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἐξῆλθαν.

§ 53 Thessaloniki (17,1–9)

- 1 διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην ὅπου ἦν συναγωγή τῶν Ἰουδαίων. 240
- 2 κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτούς καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέξατο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν,
- 3 διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός [ὁ] Ἰησοῦς ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.
- 4 καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἐπίσθησαν καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλλᾳ, τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων πλῆθος πολὺ, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. 245
- 5 ζηλώσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων ἄνδρας τινὰς πονηροὺς καὶ ὄχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν καὶ ἐπιστάντες τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος ἐζήτουν αὐτοὺς προαγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον. 250
- 6 μὴ εὐρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον Ἰάσονα καὶ τινὰς ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας βοῶντες ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν,
- 7 οὓς ὑποδέδεκται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσαρος πράσσουσι βασιλέα ἕτερον λέγοντες εἶναι Ἰησοῦν. 255
- 8 ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα,
- 9 καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς.

§ 54 Beroia (I7, I0–I5)

οἱ δ[ε] ἀδελφοὶ ἀπέλυον διὰ νυκτὸς τὸν Παῦλον σὺ[ν] τῷ Σίλῳ εἰς Βε 10

§ 54 Beroia (17,10–15)

- 10 οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέροϊαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπήεσαν.

(Fassung vom 4. VIII. 2019 um 17.53 Uhr)